

SKYLTPOLICY FÖR CENTRALA TROLLHÄTTAN

Råd och riktlinjer för fasadskyltning

Gemensam miljö

Stadens offentliga platser har mycket stor betydelse för intrycket av stadens miljö. För utvecklingen av hela staden är det viktigt att den gemensamma miljön i centrum är attraktiv. Rörelseidkare, fastighetsägare och myndigheter har ett gemensamt ansvar att förvalta stadsmiljön så att staden ska kunna behålla och förstärka sin dragningskraft.

Reklam och skyltar har stor betydelse för hur vi uppfattar gator och torg. De avspeglar stadens liv och ger signaler om dess vitalitet. Skyltar hjälper oss att hitta vägen och de ger oss mer eller mindre detaljerad information om vad staden har att erbjuda.

Skyltar ingår i den helhet som är stadens gemensamma miljö. Helheten bildas av en lång rad beståndsdelar som vi ser, hör, känner lukten av eller på andra sätt förnimmer. Den består av människor, byggnader, fordon, öppna ytor, markbeläggningar, fasadmateriell, färger, träd, planteringar, husdetaljer, skyltfönster, skyltar, belysning osv. Tillsammans bildar de förutsättningar för stadens liv. Tillsammans skapar de karaktärer och stämningar, som växlar från ljus till mörker, från solsken till regn, från sommar till vinter...

I denna policy finns råd och riktlinjer för fasadskyltning. I huvudsak berörs skyltar av sådana slag som vi kan se vid många affärer, restauranger och andra verksamheter i centrum. Trafikskyltar och vägmärken samt fristående orienteringstavlor och hänvisningsskyltar behandlas inte här.

Avsikten är att inspirera, vägleda och i en del fall ställa krav vid val och utformning av skyltning. Förhoppningen är att skyltarna i centrala Trollhättan ska bidra till en vacker och inbjudande gemensam miljö.

Skyltar ska synas!

Skyltar ska synas på bra sätt och de ska vara lätta att uppfatta.

Läsbarheten av en skylt beror bl a på hur stor text och hur tydliga symboler den har, men den beror givetvis också på hur långt från skylten man är när man betraktar den. Vidare beror den på i vilken hastighet man rör sig när man ser den.

Där människor rör sig till fots eller färdas i låg hastighet kan små skyltar uppfattas och även liten text läsas. En enkel och väl proportionerad text kan normalt läsas på ett avstånd av åtminstone 300 gånger skriftens höjd. Det innebär att t ex en 10 cm hög text kan läsas på 30 meters avstånd. På platser där avsikten är att skyltar ska kunna läsas

från tex bilar eller bussar är det ibland motiverat med större format på text och symboler.

För att vara bra läsbara behöver skyltar tydlig layout. Tydliga skyltar syns även om de är anspråkslösa. En liten mängd information är lätt att uppfatta - i många fall kan en tydlig symbol vara tillräcklig. Väl utformade skyltar, som på ett positivt och karakteristiskt sätt framhäver sitt budskap, lägger vi ofta märke till.

Få och välplacerade skyltar är också att föredra. Flera skyltar, som säger samma sak, ger i många fall ett stökigt intryck. Det finns egentligen nästan aldrig behov av flera likadana skyltar vända åt samma håll. Om mer än en skylt sätts upp så kan skyltningen förlora sin uppgift som vägvisare till ingången.

Skylltar är delar av helheten!

Det är främst husfasader som avgränsar gaturum och torgrum i centrala staden. Till husen hör fönster, dörrar och andra fasaddetaljer, ibland också balkonger, skärmtak mm. Dessa bildar en förhållandevis beständig ram kring den gemensamma miljön på gator och på torg - i varje fall i dagsljus.

Det är viktigt att skyltningen inordnar sig i denna helhet. Skyltar ska passa ihop med de byggnader de sitter på, och de ska också vara anpassade till gatans eller torgets karaktär. En lösning, som är bra på en plats, kan alltså vara dålig på en annan.

En huvudregel är att skyltar placeras vid verksamhetens entré eller i direkt anslutning till dess lokaler. Hänvisningsskylt som visar vägen till verksamhet längre bort accepteras bara i undantagsfall.

En annan huvudregel är att skyltars form, färg och storlek alltid ska samordnas med andra skyltar om sådana finns i närheten.

I en del fall kan antalet skyltar eller deras storlek minskas. Med överdriven skyltning för att verksamheter ska synas, finns det också risk att enskilda verksamheter försvinner i mängden. När vi får en upptrappning av skyltarnas antal och storlek ger miljön till slut ett oroligt och skräpigt intryck. När äldre skyltar ska bytas bör de nya skyltarna placeras och utformas enligt denna policy.

Det är vanligt att rikstäckande och internationella affärskedjor använder enhetlig skyltning. Detta kan ibland vara problematiskt, men en lokal anpassning av standardskyltar kan i många fall göras utan att vare sig skyltens verkan eller stadsmiljön äventyras. Ibland kan önskemålen om enhetlighet innebära att man till och med vill "klä in" fasader, för att i ännu högre grad göra affärerna lätta att känna igen. Att på detta sätt likrikta utformningen av centrummiljöer kan allvarligt ifrågasättas.

När många olika verksamheter är samlade i samma byggnad bör fastighetsägaren göra ett program som samordnar skyltningen. Om det finns önskemål om skyltar på flera

ställen på fasaderna är skyltprogrammet särskilt betydelsefullt för att bestämma skyltarnas placering, storlek och form. Högt placerade och därmed extra exponerade skyltar bör vara mycket väl utformade.

Skyltar ska normalt inte sitta högre upp på fasaden än vid bjälklaget ovanför bottenvåningen. Undantag kan medges för enstaka byggnader som dels har exponerat läge, dels har ett godkänt skyltprogram. Undantag kan också i enstaka fall medges för skyltar som syftar på hela byggnaden. När en byggnad har utformats med skyltutrymme - oftast ovanför skyltfönstren - ska givetvis detta användas. Enkelsidiga skyltar ska inte kraga ut mer än nödvändigt från fasadlivet och får inte utformas som en egen byggnadsdel (skärmtak e dyl).

Skyltar ovanför takfoten medges bara i sällsynta undantagsfall.

Trollhättans centrala delar innehåller - trots sin ringa ålder - många värdefulla stadsmiljöer. Särskilt stor vikt bör läggas vid att skyltningen vid Kungsgatans gågata, mot Drottningtorget och vid Storgatan är bra. Mycket viktig är också den skyltning som vänder sig mot kanalen, främst utefter Strandgatan.

På alla byggnader av kulturhistoriskt eller stort arkitektoniskt värde krävs särskilda hänsyn. Skyltar ska t.ex. inte täcka värdefulla detaljer som pilastrar och gesimser (fasadlister) eller valv.

Enkelsidiga skyltar på fasaden

Målade bokstäver direkt på fasaden var vanligt förr. Det är en effektiv metod, som mycket väl kan användas även idag. Tekniken passar bäst på släta ytor. Skyltens form och färg ska samspela med fasaden.

Bokstäver eller symboler monterade direkt på fasaden är ofta eleganta. Skylten blir påtagligt en del av byggnaden. Bokstäver kan behöva göras tunna för att texten inte ska bli svår att läsa.

Skyltskivor med målade, påtryckta eller påklitrade bokstäver och symboler kan vara svåra att passa in i fasaden, bl a för att de döljer bakgrunden. De kan dock fungera bra om de i storlek, form, färg och placering är anpassade till huset. Skivorna bör inte vara mycket större än den yta som upptas av text eller symboler. Skivor med bokstäver i relief kan tona ned "plakateffekten".

Skyltådor innebär i dagsljus i stort sett samma möjligheter och svårigheter som skivor.

Neonrör var länge nästan bortglömda, men har i en del sammanhang återkommit. De kan ge vackra skyltar i både dagsljus och mörker. Neonskyltar kan på ett bra sätt anpassas till olika fasader.

Skyltfönster kan ofta användas för att tala om vilken affär som finns innanför rutan. En målad eller klistrad fönsterskylt kan vara lätt och elegant. Det är bra om fönstrets genomsiktlighet inte påverkas. Fönster som helt eller delvis är "igentejpade" är i de flesta fall fula, och de bidrar till att skapa gator utan liv. (Skyltar och andra anordningar innanför fönsterglas är inte bygglovpliktiga.)

Utstående och hängande skyltar

Flagg- eller pendelskyltar, som sitter vinkelrätt mot husväggen, har varit vanliga i stadsmiljöer under hundratals år. Sådana skyltar kan ges vacker och informativ utformning, även av modernt snitt. Flera utstående skyltar i närheten av varandra bör sättas på samma höjd. De får dock inte sättas för tätt eftersom de då kan skymma varandra. Konsolens plats och infästning på fasaden bör väljas med omsorg. Det gäller att använda platsen väl och att vara medveten om att en enkel symbol är att föredra framför en lång text. Tjocka, uthängande lådor ger ofta ett klumpigt intryck. Hängande skyltar vinkelrätt mot fasaden passar bra under skärmtak.

En utstående skylt får inte sticka ut mer än 120 cm från fasadlivet. Fri höjd över gångbana/trottoar ska vara minst 250 cm.

Skyltbelysning

När mörkret fallit belyses centrala Trollhättan mest av gatlampor och skyltfönster, i någon mån också av ljusskyltar och särskilda belysningsarrangemang. För att den samlade effekten ska vara bra och för att bli skyltar skall komma till sin rätt krävs en helhetssyn på belysningen. Där den allmänna belysningen är god kan en obelyst skylt fungera utmärkt även kvällstid och nattetid. I de fall man vill ha upplysta eller lysande skyltar ska samordning ske med närasittande skyltar, samt ljusets styrka och färg avvägas mot den allmänna belysningen på platsen. Dessutom ska skyltarna vara sådana att boende och trafikanter inte blir störda. Särskild omsorg måste ägnas åt lysande skyltar med färgat glas e dyl. De får t ex inte kunna förväxlas med trafiksignaler.

Skyltlådor med invändig belysning kräver anpassning av ljuset för att inte bli dominerande. Lådor med genomlyst bakgrund i mycket ljus färg är nästan alltid svåra att få att samverka med annan belysning. Dessutom kan de vara svårlästa just på grund av den stora kontrasten mellan den genomlysta ytan och det som inte är genomlyst. Om bakgrunden skall vara genomlyst bör den vara måttligt ljus och gärna ha en varm färgton. En bättre princip är att låta bokstäverna eller symbolerna lysa i en mörk omgivning. Skyltlådor bör ha kanter som passar ihop med både skyltens bakgrundsfärg och fasadens kulör.

Neonskyltar är ofta vackra i kvälls- och nattmiljö. Om inte neonljuset görs för starkt passar det i de flesta fall mycket bra ihop med belysningen i övrigt. Det finns flera olika tekniska utföranden att välja bland.

Spotlightbelysning är vanlig, speciellt på utstående skyltar. Lamporna bör vara små och måttligt ljusstarka för att belysningen ska bli jämn. Dessutom måste de vara väl avskärmade eftersom bländningsrisken är stor. Tyvärr är det svårt att klara allt detta samtidigt som konstruktionen ska se bra ut i dagsljus. Belysningen måste vara utförd i material och kulörer, som är neutrala i förhållande till fasaden.

Dolda lysrör kan också användas för att belysa utstående skyltar. Resultatet kan bli bra om belysningen sätts i skyltarmen och ges nätta dimensioner.

Friliggande bokstäver kan belysas inifrån. Resultatet blir sobert när utformningen görs med omsorg.

Annan skyltning

Flaggor, banderoller eller vepor av större format med verksamhets- eller produktnamn kan jämföras med andra skyltar och kräva bygglov. I centrala staden får sådana reklamordningar förekomma i undantagsfall, framför allt vid särskilda evenemang.

Mycket stora skyltar, tryckta på textilt material eller liknande, saluförs idag för montering på byggnaders fasader. Sådana skyltar kräver bygglov, och eftersom deras livslängd ofta är starkt begränsad bör också byggloven tidsbegränsas, normalt till högst ett år.

Uppfällbara markiser ska i form och färg vara anpassade till huset i övrigt. Ljusa och neutrala kulörer är ofta att föredra. Markiserna bör stämma överens med fasadindelning och fönsterform, samt inte göras bredare än det enskilda fönstret. Samråd sker lämpligen med stadsarkitektkontoret samt givetvis med fastighetsägaren. Bygglov krävs dock normalt inte.

Fasta markiser bör också följa fasadindelning och fönsterform. Markiser som inte kan fällas upp är bygglovpliktiga.

Påtryckt verksamhetsnamn eller annan reklam på markiser är att betrakta som skyltning. Detta kräver bygglov. Undantag är verksamhetsnamn eller annan reklam i litet format på den hängande framkanten.

Anslagstavlor för affischer kan betraktas som skyltar och är bygglovpliktiga. Däremot räknas inte affischerna i sig som skyltar.

Lösa skyltar i form av s.k. trottoarpratörer och vippskyltar får under vissa omständigheter förekomma på gator, trottoarer osv. Villkoren framgår av PM för upplåtelse av offentlig plats.

Bygglov

I områden med detaljplan krävs bygglov för att sätta upp eller väsentligt ändra skyltar eller ljusanordningar. (Plan- och bygglagen 8 kap 3 §.) Bestämmelsen gäller därmed i hela det område som omfattas av skyltpolicyn.

Skyltar ska placeras och utformas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till bl a kulturvärdena på platsen. Skyltar ska ha form och färg som är estetiskt tilltalande, lämplig för skyltarna som sådana och ger en god helhetsverkan. De ska inte inverka menligt på trafiksäkerheten eller på annat sätt medföra fara eller betydande olägenheter för omgivningen. (Plan- och bygglagen 3 kap 1, 2 och 14 §§.)

Ändringar av en byggnad (t ex uppsättande av skylt) ska göras varsamt så att byggnadens karaktärsdrag beaktas och dess byggnadstekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden tas till vara. Byggnader, som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt eller som ingår i ett bebyggelseområde av denna karaktär, får inte förvanskas. (Plan- och bygglagen 3 kap 10 och 12 §§.)

Lagstiftningen säger inget om att små skyltar är undantagna från lovplikt.

Utbyte av befintlig skylt mot ny kräver inte bygglov om den nya skylten har samma storlek och samma utförande (bl a färg och textstorlek) som den befintliga.

Om du behöver råd och upplysningar i frågor om skyltar eller vill söka bygglov så kontakta stadsarkitektkontoret! För snabb behandling av ett bygglovärende är det viktigt med kompletta och tydliga handlingar. Beslut om bygglov mm fattas av byggnadsnämnden eller av handläggare på stadsarkitektkontoret.

Om lovpliktig åtgärd vidtas utan lov kan följden bli bl a byggnadsavgift (normalt fyra gånger så stor som bygglovavgiften) och vitesföreläggande.

Var gäller skyltpolicyn?

Skyltpolicyn gäller i stadsdelen Centrala staden med undantag för Spikön. Området avgränsas alltså i norr av järnvägen, i öster av Drottninggatan, i söder av Götgatan och i väster av Trollhätte kanal.

Råden och riktlinjerna kan i stor utsträckning tillämpas även för skyltar i övriga delar av Trollhättans kommun.

För ytterligare upplysningar kontakta Trollhättans Stad:

Stadsarkitektkontoret tel 0520-49 50 00
Gatu-parkkontoret tel 0520-49 50 00

Sammanfattning

- Varje skylt ska utformas så att den blir en del av en god helhet och inte dominerar den gemensamma miljön i övrigt.
- Skyltstorlek ska anpassas till byggnadens karaktär. Varje skylt ska placeras så att den tillsammans med andra eventuella skyltar på huset ger god balans i det samlade fasaduttrycket.
- Skylt ska i regel placeras vid verksamhetens entré eller i direkt anslutning till dess lokaler. Hänvisningsskyltar accepteras bara i undantagsfall.
- Skylt ska upplysa om vilken affär eller annan rörelse som finns intill den. Reklam för enskilda varor/varumärken liksom slogans bör inte förekomma. Stor textmängd försämrar läsbarheten!
- Flera skyltar, som säger samma sak, ger i många fall ett stökigt intryck. Det finns egentligen nästan aldrig behov av flera likadana skyltar vända åt samma håll.
- Skyltar bör inte täcka stora fasadpartier. Tillräckligt med plats ska normalt lämnas runt en skylt för att väggen som den sitter på ska synas. Skyltar får inte täcka över dörrar eller fönster, normalt inte heller mellanrum mellan stora fönster. Skyltar får inte heller dölja fasaddetaljer som pilastrar, gesimser, valv osv.
- Upplysta eller lysande skyltar ska samordnas med övriga skyltar i närheten. De ska inte vara störande för boende och trafikanter. Ljusets styrka och färg ska avvägas mot den allmänna belysningen på platsen.
- Skyltar bör inte bryta mot fasadens horisontella och vertikala huvuduppdelning.
- Omfattande skyltning på en byggnad bör samordnas i ett skyltprogram, som upprättas av fastighetsägaren.
- Rörelseidkare och fastighetsägare i centrala Trollhättan bör efter hand – och snarast möjligt – ändra skyltningen där den inte stämmer överens med denna policy.
- I centrala Trollhättan behövs det bygglov för att sätta upp eller väsentligt ändra skyltar.

Om du behöver råd och upplysningar i frågor om skyltar eller om du vill söka bygglov så kontakta oss i Trollhättans Stad!